

LUKUKESKUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2020

Sisällysluettelo

1. Toiminnanjohtajan katsaus – uusia toimintatapoja ja vaikuttajaviestintää	2
2. Viestintä	4
3. Verksamhet på svenska	5
4. Kansainvälinen yhteistyö	5
5. Kirjailijavierailut.....	6
5a. Kirjailijavierailujen kehitystyö	7
5b. Kirjailijavierailuyhteistyö	8
6. Lukemisen edistäminen	9
6.1. Lukulahja lapselle	10
6.2. Lukuviikko	10
6.3. En författare till varje skola	11
6.4. Lyssna och Läs.....	12
6.5. Tietokirjailija kouluun	12
7. Julkaisut.....	13
7.1 Kiiltomato.net – Lysmasken: Kirjallisuuskritiikin verkkolehti	13
7.2 Lukufiilis tavoitti entistä enemmän nuoria	14
8. Hallinto ja talous	15
8a. Talous.....	16

1. Toiminnanjohtajan katsaus – uusia toimintatapoja ja vaikuttajaviestintää

Vuosi oli poikkeuksellinen sekä toiminnan, johtamisen että työjärjestyksen kannalta. Tammi-helmikuussa ollessani virkavapaalla, Emmi Jäkkö johti Lukukeskuksen toimintaa. Palattuani maaliskuussa ehdimme olla yhdessä toimistolla kaksi viikkoa, kunnes piti siirtyä etätöihin. Onneksi isot tapahtumat, kuten Educa ja Tallinnan kansainvälinen lukutaitokonferenssi, osuivat vuoden ensimmäisiin kuukausiin. Loppuvuosi sujuikin sitten virtuaaliympäristössä.

Henkilökunta on tavannut toisensa vuoden aikana kahden suunnittelupäivän ja kahden koulutuspäivän verran. Tästä huolimatta työ on sujunut hyvin ja tuloksia on syntynyt. Yhteishengen ylläpitäminen on ollut etäolosuhteissa entistä tärkeämpää. Myös viestinnän rooli on kasvanut entisestään. Ne viestit, mitä aikaisemmin saattoi välittää henkilökohtaisesti verkottumalla, piti välittää somen ja median välityksellä.

Vaikka vuosi oli haasteellinen, pystyimme pysymään tavoitteissamme lähes kaikessa toiminnassa. Eniten koronarajoituksista kärsi kirjailijavierailutoiminta. Nopea siirtyminen virtuaalisiin kirjailijavierailuihin korvasi osittain menetetyt tulot kirjailijoille, mutta kokonaisuudessaan vierailuja oli noin puolet vähemmän kuin edellisenä vuonna, samoin kirjailijoille tilitettyjä palkkioita.

Sen sijaan tietoa lukemisesta kaivattiin enemmän kuin koskaan. Lukukeskus tarjosikin sitä kattavasti kokoamalla tietoa tutkimuksista ja tuottamalla omaa tutkimusta. Lukukeskuksen näkyvyys mediassa ja somessa oli vahvaa koko vuoden ajan. Suurinta huomiota sai tutkimus, minkä mukaan suomalaisten lukuinto kasvoi koronakevään aikana 23 %.

Maalis-toukokuussa kokoontuimme joka aamu virtuaalisesti. Sen jälkeen yhteisiä kokouksia on ollut kaksi kertaa viikossa ja sen lisäksi aina tarpeen tullen. Enemmän haasteita on ollut verkostojen luomisessa ja ylläpitämisessä, koska vapaamuotoisia tilaisuuksia tutustua ihmisiin ei ole ollut, mutta silti olemme ylläpitäneet olemalla aloitteellisia ja proaktiivisia. Uusia verkostojakin on uusien hankkeiden myötä luotu, mm. kuntiin palkattujen lukukoordinaattoreiden kanssa sekä monikielinen lukutaitohankkeeseen kutsuttujen virkamiesten kanssa.

Lukukeskuksen talous on kestänyt hyvin koronavuoden vastoinkäymiset, vaikka kirjailijavierailujen tulot ovat jääneet odotetusta pienemmäksi. Käynnissä on neljä isoa hanketta, joiden rahoitus pitää lukukeskuksen tulot ja menot suunnilleen edellisvuosien tasolla. Lukukeskus on saanut tukea koronamenetyksiin 5000 euroa.

Ilmi Villacís, toiminnanjohtaja

POIKKEUSVUOSI

Lukukeskuksen avainluvut 2020

VIRTUAALISET KIRJAILIJAVIERAILUT

Lukukeskus reagoi poikkeusoloihin muuntamalla vierailuja virtuaalisiksi ja pilotoimalla eri virtuaalivierailumalleja:

10 erilaista virtuaalivierailua eri kohderyhmille työpaikoista opistoihin

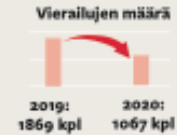
52 koululuokkaa tavoitettu kevään virtuaalivierailuilla

TV:n päälähettyksen uutinen virtuaalivierailusta katsottu tai luettu **6 miljoonaa** kertaa

POIKKEUSOLOJEN VAIKUTUS

53 350 LUKIJAA YMPÄRI SUOMEN KOHTASI KIRJAILIJAN
- 43 % EDELLISVUODEN YLEISÖMÄÄRÄSTÄ

-240 142 EUROAA vähemmän tilityksiä kirjailijoille

LUKUKESKUS VAIKUTTAJANA

TUTKIMUKSET

Lukukeskus tutki poikkeusolojen vaikutusta lukutottumuksiin. Tutkimuksen mukaan...

45 % suomalaisista on huomannut uutisoinnin lukemisen tärkeydestä.

27 % Sen ansiosta.. aikuisista on lukenut enemmän

52 % vanhemmista on lukenut lapselleen

Tutkimukseen viitattu mediassa **yli 8 kk ajan** mm. MTV pääuutislähetys, Yle, HBL, paikallismediat

KAMPANJAT

Lukuvihikko
lokacekka

1,7 miljoonaa tavoitettu somessa Lukuvihkolla

 # Yli 9800 some-seuraajaa

10 faktaa lukemisesta

- ✓ sisältää **yli 40** kotimaista ja kansainvälistä tutkimusta ja selvitystä
- ✓ **6** lukutaitotutkijaa haastateltu julkaisuun
- ✓ **12 400** vierailua verkkosivuilla

HANKKEET

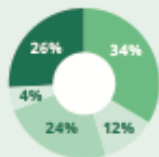
Lukulahja lapselle -kirjakassit

- ✓ jaossa kaikissa **310** kunnassa
- ✓ jo yli **100 000** lapsiperheellä
- ✓ **9** eri kielellä
- ✓ terveydenhoitajien arvostana hankkeelle **9,4**

En författare till varje skola

- ✓ **9** författare gjorde **9** turnéer i
- ✓ **30** skolor och nådde
- ✓ **1811** elever

HALLINTO

HENKILÖKUNTA
4 koko-aikaista,
3 osa-aikaista

- OKM yleisavustus ja tuki kulttuurilehdille
- Muu julkinen rahoitus
- Kirjailijavierailukorvaukset
- Palvelumaksut ja oma rahoitus
- Yksityinen rahoitus

Lukukeskuksen yleisavustus 355 000 euroa. Sisältää tuen kulttuurilehdille.

Lukukeskusta ovat tukeneet: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska Kulturfonden, Konstnärnämnden, Fjilands svenska författarförning, Svenska folkskolans vänsner rf, Orsman Kirjasällis, Lauri Järvin Sällis ja Uudenmaan Kirjasuojous ry

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

- ✓ **10** maahan välitetty tietoa
- ✓ **10** kansainvälistä vierailua ja kokousta
- ✓ mukana **30** kansainvälisen järjestön EU read -verkostossa

LUKUKESKUKSEN JULKAISUT

Luka Fiilis

64 % lukijamäärän kasvu vuodessa
80 000 sivukäyntiä

Kiiltomato
180 000 sivukäyntiä

www.lukukeskus.fi

2. Viestintä

Vuosi 2020 oli Lukukeskuksessa vaikuttavan viestinnän vuosi. Kun poikkeusolojen vuoksi lähikohtaamiset jäivät pois, korostui viestinnän rooli ihmisten tavoittamisessa sekä verkostojen ylläpitämisessä. Lukukeskus saavutti merkittävää näkyvyyttä perinteisessä mediassa sekä toimi entistä aktiivisemmin sosiaalisen median kanavissa. Vuonna 2020 toteutettiin kaksi merkittävää viestinnällistä panostusta: oman tutkimuksemme julkaisu lukutottumuksista toukokuussa, sekä 10 faktaa lukemisesta -selvityksen julkaisu syyskuussa.

Alkuvuonna ennen poikkeusoloja ehdimme tehdä merkittäviä esiintymisiä tapahtumissa ja messuilla. Tammikuussa osallistuimme Educaan aiempaa suuremmalla osastolla sekä saimme ensimmäistä kertaa oman keskusteluajan messuohjelmaan. Lukutaidosta ja syrjäytymisestä olivat puhumassa tutkija Sari Sulkunen, lukutaito-opettaja Aleksis Salusjärvi, sekä Vuoden opettaja Anu Vartiainen. Tammikuussa kehittämispäällikkö oli keskustelemassa Sanat haltuun -hankkeesta Nuori 2020 -messuilla, ja viestintäpäällikkö sekä kehittämispäällikkö osallistuivat Tallinnan kansainväliseen lukutaitoseminaariin, jossa esiteltiin myös Lukulahja lapselle -hanketta.

Maaliskuussa järjestettiin virtuaalisesti yrityksille suunnattu työhyvinvointitapahtuma Work Goes Happy, jossa lukutaidon merkityksestä oli kertomassa Lukukeskuksen toiminnanjohtaja. Tapahtuma avasi pysyviä viestintäverkostoja yritysten suuntaan. Lukukeskuksen uudet verkkosivut julkaistiin tammikuussa, mikä mahdollistaa entistä ammattimaisemman viestinnän myös nettisivujen kautta.

Kevään viestintä oli runsasta ja vaikuttavaa virtuaalivierailujen kehittämistyön, julkaisemamme tutkimuksen sekä Lukuviikon ansiosta. Huhtikuun alussa viestimme vahvasti poikkeusolojen vaikutuksesta kirjailijoiden toimeentuloon sekä kehittämästämme virtuaalivierailuhankkeesta. Virtuaalivierailut nostettiin Yle TV 1:n puoli yhdeksän pääuutislähetkseen, jossa uutista on kuunneltu tai katsottu 6 miljoonaa kertaa.

Lukuviikkoa juhlittiin pääosin sosiaalisessa mediassa, jossa Lukuviikko-tunnisteiset julkaisut tavoittivat 1,7 miljoonaa. Toukokuun alussa julkaisimme tutkimusyhtiö Innolinkin toteuttaman tutkimuksen alustavat tulokset suomalaisten lukutottumuksista ja erityisesti koronapandemian vaikutuksesta lukemiseen – ilahduttavaa olivat tulokset, jonka mukaan 23 % oli lukenut enemmän poikkeusoloissa. Lukukeskuksen työn tärkeydestä kertoi myös tulos, jonka mukaan noin puolet suomalaisista on huomannut lukemista koskevan uutisoinnin, ja heistä noin 27 % kokee sen vaikuttaneen omaan lukemiseensa. Tutkimus sai laajasti huomiota niin perinteisessä kuin sosiaalisessa mediassa, ja siihen viitataan edelleen lukemista koskeissa artikkeleissa.

Tutkimuksen tuloksista kerrottiin laajemmin syyskuussa, jolloin julkaisimme 10 faktaa lukemisesta -selvityksen. Julkaisu ajoitettiin juhlistamaan Read Hour -kampanjaa. Tutkimus sekä 10 faktaa lukemisesta -julkaisu nostettiin esille mm. Ylen uutisissa, HBL:ssä, sekä MTV Uutisten tekemässä toiminnanjohtajan haastattelussa. 10 faktaa lukemisesta -julkaisu on Lukukeskuksen viestinnän tärkeimpiä työkaluja, jota hyödynnetään laajalti eri verkostojen toimesta pitkään julkaisun jälkeenkin. Selvitystä kiitettiin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa vaikuttajien ja päättäjien toimesta. 10 faktaa lukemisesta -sivulla on vierailtu vuonna 2020 noin 12 000 kertaa.

Syksyllä osallistuimme moniin yhteistyökumppaniemme viestintäkampanjoihin, kuten Kustannusyhdistyksen koordinoimaan Syysloma on Lukuloma, Taiken Reilun taiteen manifestiin, Vanhempainliiton miesten lukukampanjaan Kiedo meidät tarinaan, sekä Lasten ja nuorten säätien Read Hour -kampanjaan.

Uuden mediapalvelu Meltwaterin myötä panostimme aiempaa vahvemmin erityisesti sosiaalisen median viestintään. Lukukeskuksen seuraajakunta on kasvanut ja monipuolistunut erityisesti Twitterissä, jossa

julkaisuja on näytetty vuonna 2020 530 000 kertaa (vuonna 2019: 59 500), ja seuraajamäärä on kasvanut edellisvuodesta 22 %. Lukukeskuksen sosiaalisen median kanavia seuraa yli 9 800 (2020: 8000) ja sosiaalisen median julkaisut tavoittivat yhteensä noin miljoona suomalaista. Lukukeskuksen videoita katsottiin yhteensä 21 000 kertaa.

3. Verksamhet på svenska

Läscentrums svenskspråkiga verksamhet består av bokningar beställaren själv betalar för och av projekt som finansieras av fonder och stiftelser.

Läscentrum förmedlade år 2020 sammanlagt 111 författarbesök, av dem var 90 fysiska besök och 21 virtuella.

Författarbesök inom ramen för Läscentrums egna projekt var 96 till antalet.

Läscentrum handhar projekt som En författare till varje skola och Lyssna och läs, medan projekt som Ekenäs bokkalas, Kulps!, Prata bok och Borgås författarbesök med anledning av Runebergsdagen till grundskolor finansieras av respektive kommun och bokas av dem.

Ekenäs bokkalas som består av författarframträdanden för vuxenpublik och författares skolbesök, Prata bok och Kulps! förverkligades i huvudsak virtuellt. Runebergsdagen i Borgå ordnades fysiskt år 2020, likaså Karlebys 400 årsjubileum som bestod av paneldiskussioner samt författares framträdanden och verkstäder i skolor i Karleby. Projekten nådde tusentals skolelever.

Prata bok är ett projekt som handhas av Utbildningsstyrelsen. Projektet består av skolelevers diskussioner med författare och äger i regel rum på Bokmässan i Helsingfors. Då Bokmässans program på grund av restriktionerna kraftigt skars ner och strömmades ordnades Prata bok som virtuella författarbesök där skolelever diskuterade med aktuella författare. Diskussionerna handhades av Läscentrum.

10 Fakta om läsning fick för första gången uppmärksamhet i flera svenskspråkiga medier. Läscentrums undersökning om finländarnas läsvanor under coronavåren fick också uppmärksamhet både av Svenska Yle och av tidningspressen.

4. Kansainvälinen yhteistyö

Lukukeskus on ollut aktiivisesti mukana kansainvälisissä verkostoissa. Vuosi käynnistyi Tallinnassa 4th Baltic Sea Conference on Literacy -lukutaitokonferenssissa. Konferenssin järjestivät Estonian Reading Association ja FELA - the Federation of European Literacy Associations. Kehittämispäällikkö Emmi Jäkkö esitteli konferenssissa Lukulahja lapselle -ohjelman tuloksia.

Euroopan lukutaitojärjestöjen EUREad-järjestö kokoontui heti keväällä jakamaan kokemuksia poikkeusolojen vaikutuksista toimintaansa. Lukukeskus esitteli virtuaalivierailuja ja kertoi koronapandemian vaikutuksista kirjailijoiden toimeentuloon.

Early Reading-verkosto kokoaa yhteen kirjalahjaohjelmia ympäri maailman. Early Reading -verkosto kokoontui myös vuonna 2020 säännöllisesti. Kokouksissa esiteltiin eri maiden kirjalahjahankkeiden

vaikuttavuustutkimuksia, käytännön ratkaisuja, saavutettavuutta ja rahoitusmalleja. Kehittämispäällikkö Emmi Jäkkö esitteli Lukulahja lapselle -hankkeen kehitystä Lue lapselle -pilotista Lukulahja lapselle -ohjelmaksi. Erityisesti Lukulahja lapselle -ohjelmassa kiinnostaa kansainvälisesti ainutlaatuinen yhteistyö Suomen neuvolaverkoston kanssa. Loppuvuodesta Emmi Jäkkö kutsuttiin jäseneksi Early Reading -verkoston ohjausryhmään suunnittelemaan tulevaa yhteistyötä ja yhteisiä viestintäkampanjoita.

Lukukeskus on pitänyt aktiivisesti yllä myös pohjoismaista yhteistyötä etenkin Ruotsin Kulturrådetin ja Norjan Föreningen Les -järjestön kanssa. Ruotsin Bokstart-ohjelmalla on yhtymäkohtia Lukulahja lapselle -ohjelman kanssa ja Norjassa taas valmistellaan omaa kirjalahjaohjelmaa. Keskusteluissa on ollut myös pohjoismaissa tehtävä laajempi lukemisen edistäminen, ja olemme vaihtaneet tietoa sekä lukutaitostrategiatyöstä että julkisen rahoituksen malleista.

Lukukeskus jakoi myös tietoa lukemisesta ja Suomessa tehtävästä lukemisen edistämisestä monille eri maille ja organisaatioille yhteistyössä mm. OKM:n pyynnöstä.

5. Kirjailijavierailut

Vuonna 2020 kirjailijavierailujen määrä laski huomattavasti. Koronapandemian vuoksi uusien tilausten käsittely vaihtui lähivierailujen siirtoihin ja peruutuksiin. Sen sijaan virtuaalivierailujen määrä kasvoi ennätyslukemiin. Otavan säätiöltä saimme tukea virtuaalivierailujen pilotointiin ja kehittämiseen, joka omalta osaltaan mahdollisti nopean reagoinnin vierailutilanteen muutokseen. Kun vuonna 2019 virtuaalivierailuja oli 7 niin tänä vuonna niitä oli yli 300. Sekä kirjailijat että vierailujen tilaajat kokivat etävierailut hyväksi tavaksi korvata lähivierailut. Vierailujen tilaajat olivat vaikuttuneita kyvystämme reagoida välittömästi uuteen vaativaan tilanteeseen.

Vaikka Lukukeskus on tarjonnut virtuaalivierailuja aiempinakin vuosina niin vasta pandemiatilanne sai vierailujen tilaajat havahtumaan virtuaalivierailujen mahdollisuuksiin. Paikkakunnat, joilla ei ollut aiemmin varaa tilata kirjailijaa pitkien matkojen päähän saivat toivomansa kirjailijan paikkakunnasta huolimatta. Lisäksi oli mahdollista tilata kirjailija kauas hyvin pienillekin ryhmille. Lähes kaikki toivotut kirjailijat tarttuivat etävierailumahdollisuuteen.

Uutuuksina virtuaalivierailuilla olivat virtuaaliset työpajat, kirjailijahaastattelut sekä kirjailijoiden esiintymiset pareittain (kirjailijaparit Vilu Varento sekä Riina ja Sami Kaarla).

Virtuaalivierailujen ja eri hankkeiden avulla kirjailijavierailujen kokonaismäärä saatiin pysymään yli tuhannessa.

Kirjailijavierailuja välitettiin 1067 (2019: 1861 kpl, 2018: 1500 kpl, 2017: 1300, 2016: 1076). Suomenkielisiä perusvierailuja järjestettiin yhteensä 820, joista lähivierailuina 571 (vuonna 2019: 1292) ja virtuaalisina vierailuina 249 (vuonna 2019: 7). Suomenkielisiä hankevierailuja järjestettiin 40 kpl, joista 35 kpl virtuaalisesti.

Ruotsinkielisiä perusvierailuja järjestettiin yhteensä 111, joista lähivierailuina 90 ja virtuaalisina vierailuina 21. Ruotsinkielisiä hankevierailuja järjestettiin 96 kpl, joista 14 kpl virtuaalisesti.

Työtilaisuuksia Lukukeskus tarjosi yhteensä 263 kirjailijalle (vuonna 2019: 340) ja palkkioita tilitettiin esiintyjille yhteensä 247 104,84 euroa (2019: 425 291,70 €).

Vuoden 2020 aikana vierailupalveluun ilmoittautui 95 uutta kirjailijaa.

Vierailut kohdentuivat pääosin lapsiin ja nuoriin: 63 % lapset ja nuoret, 37 % aikuiset. Maantieteellisesti vierailut sijoittuvat voimakkaimmin Etelä-Suomeen ja Pohjanmaalle: Uudellamaalla vierailuja oli 428 eli 40 % kaikista vierailuista ja Pohjanmaalla 225 21 % kaikista vierailuista. Muualla Suomessa vierailut jakautuivat tasaisemmin kuin ennen. Pirkanmaalla vierailuja oli 83, Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa yhteensä 63 vierailua, Savossa 61, Hämeessä 59, Keski-Suomessa 38, Ahvenanmaalla 27 ja Etelä- ja Pohjois-Karjalassa 25 ja Lapissa 17. Vähiten vierailuja tilattiin Kainuuseen 7 kpl. Suomen lisäksi vierailuja tehtiin Ruotsiin.

Opetushallituksen Lukuliike koulussa pilottihankkeen yhteydessä toteutettiin 26 virtuaalivierailua kouluissa ja tavoitettiin 52 luokkaa. Lukuliike koulussa -hankkeen vierailuja tehtiin 45 eri paikkakunnalle.

Otavan hankerahoituksella tehtiin 10 virtuaalista pilottivierailua. Vierailuilla tavoiteltiin erilaisia kohdeyleisöjä eri puolilta suomea. Virtuaalisia pilottivierailuja järjestettiin mm. ala- ja yläasteen oppilaille, lukioon, kirjastoon aikuisille, työväenopistoon, Ylen henkilökunnalle ja kirjasto Celiaan.

Kirjailijavierailuista vastasi kokopäiväisesti ohjelmavastaava Ulla Arkoma, ruotsinkielisistä vierailuista kulturproducent Barbro Enckell-Grimm ja virtuaalivierailuista tiedottaja Elisa Grönholm.

En författare till varje skola, Bokkalaset, Prata bok och Kulps! förverkligades år 2020 virtueellt, projekten nådde tusentals elever i hela Svenskfinland. Bokkalaset och Karlebys stora 400 årsjubileum nådde också vuxenpublik i kommunerna.

5a. Kirjailijavierailujen kehitystyö

Kirjailijavierailupalvelu uudistettiin entistä käyttäjäystävällisemmäksi ja samalla kirjailijoiden tiedot päivitettiin noin tuhannen kirjailijan osalta.

Virtuaalivierailupalvelua kehitettiin koko vuoden vastaamaan kasvaneeseen kysyntään. Keväällä 2020 koronarajoitusten vuoksi yleisö osallistui virtuaalivierailuille pääosin omilta kotikoneiltaan, mikä vaati myös Lukukeskukselta nopeaa reagointia ja sopeutumista. Oli kehitettävä palvelua vastaamaan muuttuvaa tilannetta, kun aikaisemmin yleisö oli ollut samassa tilassa. Käytäntöjä ja ohjeistusta kehitettiin keväällä nopeassa aikataulussa sekä perehdytimme suomenkielisen virtuaalikoordinaattorin Riikka Anttosen ja ruotsinkielisen Patrik Sandbergin hoitamaan vierailujen teknistä puolta.

Virtuaalivierailuilla oli käytössä GoToMeeting-palvelu, sillä se on riittävän yksinkertainen ja tilaaja pääsee liittymään vierailulle linkistä.

Syksyllä tilanne virtuaalivierailujen osalta muuttui jälleen, kun oppilaat palasivat takaisin luokkiinsa. Syksyn virtuaalivierailuilla tavoitettiinkin vierailukohtaisesti enemmän oppilaita kuin lähivierailuilla. Virtuaalivierailulle pystyi osallistumaan enintään 300 oppilasta kerralla, joten usein koulut yhdistelivät luokkia vierailulle tai kunnat tilasivat kirjailijan vierailemaan samanaikaisesti useammassa koulussa. Tilajat kokivatkin positiivisena sen, että vierailulle pystyi ottamaan osaa useampi koulu, luokka ja oppilas yhdellä kertaa verrattuna lähivierailuihin.

Virtuaalivierailuja tehtiin lähes 90 eri paikkakunnalle ympäri Suomen, Espoosta aina Kilpisjärvelle asti. Eniten vierailuja oli Tammisaareen (40), Espooseen (36) ja Helsinkiin (26).

Koronapandemiasta huolimatta pystyimme tarjoamaan työtilaisuuksia 89 kirjailijalle virtuaalivierailujen myötä. Jokainen kirjailija perehdytettiin erikseen ohjelman käyttöön sekä heille annettiin vinkkejä erilaisista

vierailukonsepteista. Kirjailijat uskoivat virtuaalivierailujen mahdollisuuksiin myös tulevaisuudessa, kun ei ole välttämätöntä matkustaa vierailua varten useita tunteja.

Tavoitettavuus virtuaalivierailuilla oli hyvä, mutta niiden järjestäminen ei ollut Lukukeskukselle yhtä kannattavaa kuin lähivierailujen. Virtuaalivierailujen järjestäminen vaati enemmän resursseja, sillä vierailulla on paikalla tekninen tuki ja ohjelmaa testataan kirjailijan ja tilaajan kanssa etukäteen. Myös virtuaalivierailujen kehittäminen vei paljon työaikaa. Syksyllä perehdytimme jälleen kolme uutta virtuaalikoordinaattoria Riikan ja Patrikin jäädessä pois. Jonatan Kunnas, Daniela Lillhannus ja ja Suvi Alanko aloittivat vierailujen teknisen tuen roolissa. Kehitimme jälleen ohjeistusta tilaajille ja kirjailijoille päin ja tarjosimme tilaajille mahdollisuuden testata ohjelmaan Lukukeskuksen säännöllisillä testituokioilla useamman kerran viikossa. Virtuaalivierailujen vaatimien resurssien vuoksi virtuaalivierailujen hintoja päätettiin nostaa loppuvuodesta.

Vaikka moni valitsi virtuaalivierailun, koska lähivierailut eivät olleen mahdollisia, koettiin virtuaalivierailulla kirjailijan läsnäolo. Palautteiden perusteella 92 %:n mielestä kirjailija tuntui olevan läsnä myös virtuaalisesti. Jotkut kokivat, että tilaisuus oli jopa intiimimpi, kun kirjailija puhui kuin suoraan osallistujalle ruudun kautta. Kouluvierailuilla vuorovaikutukseen oli pienempi kynnys chatissa lähetettyjen kysymysten ja kommenttien ansiosta. 61 % vastaajista koki, että kirjailijan virtuaalivierailu oli herättänyt yleisön lukuinnon.

Myös Lukukeskukselle virtuaalivierailut avasivat uudenlaisen mahdollisuuden ottaa osaa kirjailijavierailulle, ja näin Lukukeskuksen tuottajat saattoivat välittää tietoa vierailujen kulusta ja kehitystyö helpottui.

Virtuaalivierailuilla on tulevaisuutta myös koronapandemian jälkeen, sillä palautteiden perusteella 36 prosenttia tilaajista valitsisi todennäköisesti virtuaalivierailun myös jatkossa tavallisen vierailun sijaan.

Vuonna 2020 tavoitteena oli kehittää monikulttuuristen kirjailijavierailujen konseptia. Vuoden alussa alkanut kaksivuotinen monikielisten lasten ja nuorten lukutaitoa ja lukemista edistävä Monikielinen lukutaito -hanke ja sen yhteydessä muodostettavat uudet verkostot tukevat jatkossa myös monikulttuuristen kirjailijavierailujen kehittämistä.

Våren 2020 förhöll sig både potentiell publik och författare samt illustratörer reserverat till virtuella framträdanden. Då nya restriktioner trädde i kraft på hösten var båda grupperna redo ta i bruk möjligheten till virtuella författarbesök.

Då hade Läscentrum redan ett fungerande koncept och teknisk producent som kunde administrera den virtuella tjänsten. Det fanns efterfrågan på en virtuell lösning då skolorna inte kunde ta emot gäster och personalen i skolorna var redo att ta i bruk den tekniska lösning som erbjöds dem. Man var tacksam för all handräckning och stöd.

Att Läscentrum tar ansvar för tekniken har uppskattats av både arrangörer och av författare, dessa har erbjudits möjlighet att testa på förhand och få stöd om tekniken inte fungerar under ett besök.

Svenskspråkig teknisk personal har varit Daniela Lillhannus och Jonatan Kunnas.

5b. Kirjailijavierailuyhteistyö

Espoon KULPS! -yhteistyö jatkui onnistuneesti koronapandemiasta huolimatta. Ensimmäistä kertaa osa vierailuista toteutettiin virtuaalisina, joka mahdollisti lähes kaikkien etukäteen sovittujen vierailujen

toteutumisen. Ennalta sovittujen lähivierailujen muuttuessa etävierailuiksi maksoi Espoo kirjailijoille poikkeuksellisesti lähivierailupalkkion, joka on suurempi kuin virtuaalisesta vierailusta maksettava palkkio. Lisäksi Espoon kaupunki maksoi kirjailijoille 40 % alun perin sovittua palkkiosta vierailun peruuntuessa. Mukana oli myös virtuaalityöpajoja. Suomenkielisiä KULPS! -vierailuja toteutettiin 54 kpl 16 eri kirjailijalta.

Espoon kaupunki tarjoaa kaikille Espoon peruskoulujen 1.-10. luokille (sisältäen erityisryhmät) mahdollisuuden tilata perinteisiä kirjailijavierailuja sekä työpajoja Lukukeskuksesta. Vierailut ovat osa Espoon kaupungin Kulttuuri- ja liikuntapolkusuunnitelmaa. KULPS! -vierailut toteutetaan yhteistyössä Espoon kirjastojen kanssa. Osa KULPS! -kirjailijoista vaihtuu lukuvuosittain.

Perinteinen Runebergin päivän vierailukiertue toteutettiin eri luokka-asteille Porvoossa. Vierailu työllisti 5 kirjailijaa. Isompia kiertueita järjestettiin mm. Lohjan seudulle (15 vierailua) ja Pietarsaareen (11 esitystä).

6. Lukemisen edistäminen

Koronapandemiasta seuranneet rajoitukset ja muutokset vaikuttivat myös moniin Lukukeskuksen hankkeisiin. Keväällä koulut siirrettiin etäopetukseen ja fyysisiä kohtaamisia rajoitettiin. Vuodelle 2020 suunnitellut hankkeet, kuten Kirjailijavierailujen saavutettavuus ja Monikielinen lukutaito perustuvat molemmat yleisöjen ja kohderyhmien kohtaamiselle ja tavoittamiselle. Näin ollen hankkeiden toteuttaminen muuttui lähes mahdottomaksi. Vaikka etäopetuksesta palattiinkin syksyllä lähiopetukseen, monet koulut kielsivät ulkopuoliset vierailijat eivätkä kirjailijatkkaan olleet halukkaita matkustamaan tai esiintymään yleisön edessä.

Kirjailijavierailujen saavutettavuus -hankkeen tavoitteena on suunnata kirjailijavierailuja kohderyhmille, jotka yleensä eivät pääse osalliseksi vierailuista tai muuten heikommassa asemassa oleville yleisöille. Muutamia yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta näitä ryhmiä ei ole tarkoituksenmukaista tavoitella virtuaalisilla vierailuilla. Hanke siis odottaa koronapandemian väistymistä.

Monikielinen lukutaitohanke käynnistyi keväällä aloituskokouksella. Kokoukseen osallistui kohde kuntien Turun, Kotkan ja Vantaan varhaiskasvatuksesta, koulutuksesta ja kulttuuritoimesta vastaavia virkamiehiä. Oli ilahduttavaa huomata, kuinka aihe herätti heti kiinnostusta ja koettiin tärkeäksi. Hankkeen tavoitteena on kerätä tietoa maahanmuuttajaperheiden saamasta tuesta ja tiedosta oman äidinkielen ylläpitämiseksi. Tämän tiedon kerääminen edellyttää verkostoja ja yhteisöjen tavoittamista. Tämä on osoittautunut vaikeaksi niin kauan, kun koronasuositukset rajoittavat kohtaamisia.

Hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi ja monikielisuuden ja monikulttuurisen osaamisen vahvistamiseksi Lukukeskuksen henkilökunta osallistui HNMKY:n järjestämään MOK kulttuurien välisen osaamisen koulutukseen. Tämän lisäksi toiminnanjohtaja Ilmi Villacis aloittaa alkuvuonna 2021 monikulttuurisuus koulutuksen.

Loppuvuonna nuorten ja aikuisten lukutaitoa edistävä Sanat haltuun -työpajahanke sai Opetushallituksen Lukuliike-apurahahaussa 47 808 avustuksen. Hanke käynnistyy vuonna 2021 ja hankkeessa tehdään lukutaitoa tukevaa työtä yhdessä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten, perusasteen äidinkielen -ja erityisopetuksen ja rikosseuraamuslaitoksen ammattilaisten kanssa.

6.1. Lukulahja lapselle

Lukulahja lapselle -hankkeen toinen toimintavuosi oli jälleen onnistunut. Hanke levisi kaikkiin Suomen kuntiin ja kirjakasseja tilattiin neuvoloihin yli 100 000 kappaletta. On siis jo nyt selvää, että hankkeen tavoitteeksi asetettu 120 000 vauvaperhettä 3 vuodessa tulee ylittymään.

Vuonna 2020 Lukulahja lapselle -ohjelmassa valmistettiin uusia kirjakasseja. Satukirjan satuja käännettiin pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja koltansaameksi. Satujen kääntäjinä toimivat Arla Magga, Anna-Katariina Feodoroff ja Neeta Jääskö. Myös lukumitta painettiin kaikilla kolmella saamen kielellä ja kutsukortti kirjastoon toteutettiin yhteistyössä Suomen saamelaisen erikoiskirjaston kanssa. Saamenkielisen kirjakassin valmistelussa on tehty yhteistyötä myös Saamelaiskäräjien ja Saamelaiskirjaston kanssa. Kirjakassien jakaminen päästään aloittamaan alkuvuodesta 2021.

Lukulahja lapselle -kirjakassi julkaistaan myös yleisimmillä maahanmuuttajakielillä. Satulahja-kirjan saduista valittiin monikulttuurisen raadin toimesta 4 satua, jotka käännettiin somaliksi, arabiaksi, viroksi ja venäjäksi. Espoon kaupungin monikulttuurisesta sosiaalityöstä vastaavan sosiaalityöntekijä Michelle Kailan kanssa yhteistyössä tuotimme vanhempien oppaan, joka käännettiin 10 eri kielelle. Myös vanhempien opas pakataan kirjakasseihin. Lisäksi Lukumitta painettiin uusin kieliyhdistelmin: suomi-viro, suomi-venäjä, suomi-arabia ja suomi-somali. Kirjakassien jakelu aloitetaan alkuvuonna 2021.

Lukulahja lapselle -neuvolaohjelman vaikutuksia on seurattu vaikuttavuustutkimuksin yhteistyössä tutkimusyhtiö Innolinkin kanssa. Toisena toimintavuonna vuorossa olivat perheiden ja terveydenhoitajien fokushaastattelut. Haastattelut toteutettiin Helsingissä ja Tampereella ja niihin osallistui 10 perhettä ja 11 terveydenhoitajaa.

Perheiden haastatteluissa korostui, kuinka positiivinen yllätys kirjakassin saaminen oli ollut. Kirjoissa kiitettiin sitä, kuinka huolella teksti, kuvat ja lorut on tehty. Tarinoita ja loruja pidettiin hyvinä ja mielekkäinä. Lorukirja oli monessa perheessä jopa päivittäisessä käytössä. Kaiken kaikkiaan perheet pitivät sisältöä kokonaisuutena laadukkaana ja toimivana. Perheiden kokonaisarvosana ohjelmalle oli 8,35.

Terveydenhoitajien haastatteluissa taas näkyi kuinka lukemisen teemat ovat muutenkin esillä neuvolatyössä, mutta kirjalahjan kautta perheille tulee puhuttua kielenkehityksestä jo varhain. Terveydenhoitajien mukaan kirjakassin sisältö tukee kielenkehitystä ja mikäli vanhemmilla on kysymyksiä tai haasteita varhaisen vuorovaikutuksen kanssa, kassi toimii puheeksi ottamisen esimerkkinä. Kirjakassi toimii lukemisen ponnahduslautana, jos perheessä ei vielä ole lastenkirjoja. Terveydenhoitajien mielestä lahjan vieminen on mukavaa ja sopii neuvolatyöhön. Kirjakassi on heidän mielestään laadukas kokonaisuus, jossa on mukavasti erilaista sisältöä eri-ikäisille lapsille. Terveydenhoitajien kokonaisarvosana ohjelmalle oli 9,4.

Sekä perheet että terveydenhoitajat toivovat kirjakassiohjelmasta pysyvää toimintaa. Ohjelman jatkorahoitus onkin yksi hankkeen päätavoitteita vuodelle 2021.

6.2. Lukuviikko

Lukuviikko järjestettiin 20.-26.4.2020 teemalla Luovuutta ilmassa. Lukuviikko kannusti ihan kaikkia löytämään luovasti oman reittinsä tarinoiden, lukemisen ja kirjallisuuden maailmaan.

Poikkeusolojen vuoksi Lukuviikko siirrettiin nopealla aikataululla virtuaaliseksi tapahtumaksi. Mun tarina -hankkeen päätöstilaisuus järjestettiin Lukuviikolla virtuaalisesti yhteistyössä Kirjastokaistan kanssa.

Tilaisuudessa taiteelliset suunnittelijat Aura Nurmi ja Juho Kuusi esittelivät hankkeen tuloksia. Mun tarinaa juhlittiin myös Nuorten Open Mic -yhteisön järjestämällä virtuaalisilla open mic -illoilla Instagramissa. Lukufiilis osallistui Lukuviikkoon kirjailija Magdalena Hain Instalive-esiintymisellä, ja Lukuviikon virallinen yhteistyökumppani Seinäjoen kirjasto järjesti virtuaalisen kirjavinkkaustilaisuuden sekä lapsille että aikuisille. Myös monet koulut ja kirjastot järjestivät virtuaalisia kirjailijavierailuja Lukuviikon aikana.

Lukukeskus tarjosi jälleen kouluille, kirjastoille ja muille toimijoille ilmaisia materiaaleja, kirjavinkkipohjia sekä some-jakoihin innostavia bannereita ja kuvia. Lukukeskus teetti eri luokka-asteille etäopetuksen tueksi sekä vanhemmille kotiin lukemaan innostavia tehtäviä ja vinkkejä, joita mm. Helsingin kaupunki jakoi omissa kanavissaan sekä Wilma-viesteissä. Kolmelta runoilijalta tilattiin tuoreet kevätaiheiset runovideot, jotka ovat keränneet yhteensä noin 4000 katselua. Lisäksi Lukukeskus postitti innostavia Lukuviikko-postikortteja tuomaan iloa keskelle poikkeusoloja. Lukuviikon ilmeen kuvittajana toimi Sanna Pelliccioni.

Lukuviikolla oli mukana ennätysmäärä uusia kumppaneita ja yhteistyötahoja. Aikakauslehti viikko järjestettiin ensimmäistä kertaa yhdessä Lukuviikon kanssa. 118 000 sivustovierailua kerännyt Aikakauslehti viikko teki viikon aikana oman vierailuennätyksensä. Storytel osallistui Lukuviikkoon arvunnoilla, ja Yle teki erityisen Runoraati-lähetyksen Lukuviikolla. A-lehdet julkaisi omissa medioissaan juttuja ja sisältöjä lukemisen ja lukutaidon ympäriltä Lukuviikon aikana. Juttuja ilmestyi Apu Juniorissa, Demissä, Avussa ja Kauneudessa ja Terveudessa.

Lukuviikko oli muutenkin runsaasti esillä mediassa ympäri Suomen. Yle teki Lukuviikolla uutisen Mun tarina-hankeesta, ja mm. Turun Sanomat, Maaseudun Tulevaisuus ja Kaleva sekä muut paikallislehdet nostivat Lukuviikon esiin.

Eri lukutaitotoimijat, bloggaajat ja kirjailijat osallistuivat aktiivisesti Lukuviikkoon jakamalla omia kirjavinkkejä, lukuaiheisia postauksia ja Lukukeskuksen materiaaleja. Lukuviikko-aiheiset julkaisut tavoittivat sosiaalisessa mediassa 1,7 miljoonaa suomalaista.

Lukuviikon nettisivujen vierailumäärät kasvoivat huomattavasti: uudistetuilla Lukuviikon sivuilla vierailtiin kevään 2020 aikana 23 000 kertaa (2019 kevät: 8 000 vierailua).

6.3. En författare till varje skola

En författare till varje skola är det mest omfattande projektet. I början av år 2020 gjorde fyra författare och en illustratör fyra turnéer inom ramen för det projektet, Malin Klingenberg besökte fem lågstadieskolor i huvudstadsregionen, Annika Sandelin och Linda Bondestam besökte fem lågstadieskolor och ett daghem på Åland, Karin Erlandsson ett lågstadium på Åland, Anna Härmälä två lågstadieskolor i Pargas.

Höstterminen 2020 turnerade Malin Kivelä i fem lågstadieskolor i svenska språköskolor, Michaela von Kugelgen gjorde två besök i högstadieskolor i språköarna. Malin Klingenberg turnerade i sju lågstadieskolor i Sydösterbotten, de här besöken var delvis fysiska, delvis virtuella. Lena Frölander-Ulf gjorde ett virtuellt och ett fysiskt besök i Västra Nyland (skolor som inte nås av Ekenäs bokkalas). Tom Tiainen besökte fyra grupper i en högstadieskola i Karleby.

En författare till varje skola nådde sammanlagt 1811 elever år 2020. Projektet har rullat på sedan år 2013.

Tack vare visad smidighet av såväl författare som skolor behövde man inte annullera ett enda En författare till varje skola-besök. I stället omvandlades några till virtuella besök i stället för fysiska, och ett par besök flyttade vi på.

En författare till varje skola administreras av Läscentrum kulturproducent Barbro Enckell-Grimm och finansieras av Svenska kulturfonden och Konstsamfundet.

6.4. Lyssna och Läs

Inom ramen för projektet Lyssna och läs (som administreras av Läscentrum och bygger på medel Finlands svenska författareföreningen donerade med anledning av föreningens 100 årsjubileum 2019) ordnade år 2020 åtta författarbesök. Målet med Lyssna och läs har varit att erbjuda nya målgrupper författarmöten och att erbjuda besöken för unga författare för att sänka tröskeln för dem.

Lyssna och läs-besöken ordnades företrädesvis med debutanter men också med och ett par andra författare till skolor och äldreboenden. Utöver dessa gjordes tre virtuella författarbesök till skolor inom ramen för Lyssna och läs. Ytterligare tre besök har skjutits upp på obestämd tid då äldreboenden inte kan ta emot besök och de önskar fysiska besök.

6.5. Tietokirjailija kouluun

Lukukeskuksen koordinoimassa ja Lauri Jäntin säätiön rahoittamassa Tietokirjailija kouluun -hankkeessa järjestettiin vuoden 2020 lopussa ja 2021 aikana 13 tietokirjailijavierailua yläkoulun ja lukion eri aineiden tunneille. Ajatuksena oli avartaa kirjojen käsittelyä äidinkielen ja kirjallisuuden tunneilta myös muiden oppiaineiden tunneille, innostaa lukemiseen uudesta näkökulmasta ja tehdä tietokirjallisuutta tutummaksi. Tietokirjailijoilla on moninaisten aiheiden asiantuntijoina annettavaa eri oppiaineiden opetukseen.

Historian tunneilla vierailivat Raili Mikkanen, Teemu Keskisarja ja Mikko-Olavi Seppälä. Matti Rämö ja Rauli Virtanen vierailivat maantiedon tunnilla. Pauliina Jokinen vieraili lukion sijoittamisen kurssilla, Katriina Järvinen psykologian tunnilla, Anu Hopia kemian tunneilla, Marjut Hjelt uskonnon tunnilla, Suvi Auvinen terveystiedon tunnilla ja Mari Koppinen musiikin tunnilla. Vierailuista suurin osa päädyttiin järjestämään virtuaalisena koronatilanteesta johtuen.

Tietokirjailijavierailujen tueksi ja vaikutusten lisäämiseksi kouluihin toimitettiin kirjailijoiden teoksia, joihin oppilaita innostettiin tutustumaan. Hankkeessa tuotettiin tietokirjallisuuteen liittyvät oppituntisisällöt, joita opettajat voivat hyödyntää opetuksessa myös jatkossa. Opettajille lähetettiin vinkkejä vierailuun valmistautumisesta sekä tapoja tutustua kirjailijan teoksiin.

Palautekyselyyn vastanneista oppilaista 53 % piti tietokirjailijan vierailua mielenkiintoisena ja 45 %:n mielestä se oli kivaa vaihtelua opetukseen. Oppilaat kokivat, että tietokirjailijavierailu syvensi tuttuja aiheita ja innosti ottamaan selvää uusista aihealueista. 34 % oppilaista piti tietokirjailijan vierailua ajatuksia herättävänä. Vierailu toi myös uutta intoa opiskella kyseistä oppiainetta, sillä 19 % mielestä oppiaine tuntui vierailun jälkeen kiinnostavammalta kuin ennen.

Tietokirjailijavierailu myös innosti lukemaan. Oppilaista 27 % ilmoitti aikovansa lukea kirjailijan kirjoittaman tietokirjan vierailun jälkeen, vaikka vain 13 % ilmoitti lukevansa tietokirjoja vapaa-ajallaan. Opettajista 56 % vastasi vierailun olevan kiinnostava opetuksen näkökulmasta ja 100 % mielestä vierailu innosti oppilasta perehtymään aiheeseen.

7. Julkaisut

7.1 Kiiltomato.net – Lysmasken: Kirjallisuuskritiikin verkkolehti

Kirjallisuuskritiikin verkkolehti Kiiltomato-Lysmasken on Suomen luetuin kirjallisuuden verkkolehti, jonka tehtävä on lukemisen ja monimuotoisen kirjallisuuden tukeminen. Kiiltomadon välityksellä Lukukeskus tavoittaa jatkuvasti uusia kirjoittajia, lukijoita ja kirjallisia ilmiöitä, sekä vahvistaa asemaansa kirjallisuuden, kriitikoiden sekä kirjailijoiden toimeentulon edistäjänä ja mahdollistajana.

Kiiltomato-Lysmaskenissa vuosi 2020 oli muutosten vuosi. Lehdelle valittiin uusi päätoimittaja, kirjallisuuskritikko ja -tutkija Ville Hämäläinen, joka aloitti työnsä syyskuun alussa. Vuoden lopussa käynnistettiin myös uuden ruotsinkielisen toimittajan rekrytointi: kulttuuritoimittaja Camilla Lindberg aloitti toimessa joulukuussa. Vuoden lopussa aloitettiin koko lehteä koskeva sivusto- ja ilmeuudistus työn suunnittelulla ja rahoituksen hankinnalla. Työ toteutetaan vuonna 2021.

Artikkeleja lehdessä julkaistiin vuoden 2020 aikana 131 (2019: 139), joista noin kolmannes ruotsiksi. Kritiikkien määrää voidaan jatkossakin vähentää, mutta samalla lisätään kokoelmakritiikkejä, esseitä sekä pääkirjoituksia. Uuden päätoimittajan myötä lehdessä julkaistaan jatkossa myös entistä enemmän lyhyitä, blogimaisia katsauksia ajankohtaisiin kirjallisuuden ilmiöihin ja puheenaiheisiin.

Kiiltomato tavoitti vuoden 2020 aikana noin 180 000 kävijää (vuonna 2019: noin 195 000). Päätoimittajan vaihdoksen myötä lehdessä sekä sosiaalisen median kanavissa julkaistiin keväällä 2020 tavanomaista harvemmin kirjoituksia ja julkaisuja, julkaisumäärä kuitenkin tehostui uuden päätoimittajan alun myötä syksyllä.

Kiiltomadossa aloitti syksyllä myös useita uusia avustajia. Päätoimittaja toteutti avustajille kyselyn (vastauksia 45), jonka avulla kartoitettiin Kiiltomadon avustajien erityisosaamista ja kiinnostuksenkohteita kirjoittajina.

Syksyn arvioitavia kirjoja jaettaessa jokainen kriitikko esitti alustavan näkökulman tai perustelun, mistä käsin teosta lähestyy. Tällä tavalla oli mahdollista lisätä kritiikkien näkökulmallisuutta ja osallistumista kirjallisuudesta käytävään keskusteluun. Samalla syksyn kirjoissa valittavissa oli aiempiin vuosiin verrattuna enemmän sarjakuvaa sekä uutena lasten- ja nuortenkirjallisuutta, jonka valikoinnissa tehtiin yhteistyötä Lastenkirjainstituutin kanssa.

Päätoimittaja edusti Kiiltomatoa syksyllä Helsingin yliopiston kirjallisuudenopiskelijoille järjestetyssä kulttuurilehti keskustelutilaisuudessa ja Runosoul-palkinnon tuomaristossa. Kiiltomato osallistui virtuaalisiin Helsingin kirjamesuihin Kultin osastolla. Lisäksi päätoimittajaa haastateltiin Yle TV1:n 8 minuuttia -ohjelmaan heinäkuussa ja Yle Radio Suomen Tampereen kanavalla Finlandia-ehdokkaista ja kirjapalkinnoista marraskuussa. Myös ruotsinkielisen toimittajan valinta huomioitiin hyvin ruotsinkielisessä mediassa.

Vuonna 2020 sosiaalisen median viestintää laajennettiin perustamalla Kiiltomato-Lysmaskenille oma Instagram-tili. Lehden eri some-kanavilla on yhteensä noin 6 570 seuraaja (2019: noin 5 400).

Kiiltomadon toimituskunnan jäseninä jatkoivat kirjallisuuden tohtori ja yliopistonlehtori Vesa Haapala, kirjallisuudentutkijat Siru Kainulainen ja Sanna Nyqvist sekä kirjailija, lakimies Jarkko Tontti. Hallinnosta vastasi Lukukeskuksen toiminnanjohtaja Ilmi Villacís, ja lehden koordinoinnista Lukukeskuksessa viestintäpäällikkö Saara Oranen. Palkkionmaksua hoiti talous- ja hallintopäällikkö Sini Lindberg.

7.2 Lukufiilis tavoitti entistä enemmän nuoria

Lukufiilis toi vuonna 2020 nuortenkirjallisuuden ja sen ilmiöt lähemmäksi entistä useampia, sillä Lukufiiloksen lukijamäärät kasvoivat edellisvuodesta 64 %. Lukufiiloksen sivuilla vierailtiin 80 000 kertaa (vrt. 48 000 vuonna 2019). Käyttäjiä oli 61 000 (Vuonna 2019: 28 000).

Lukufiilis on nuorten oma kirjallisuusmedia, johon nuoret kirjoittavat itse. Lukufiilis julkaisee kirjallisuudesta nuoria kiinnostavia juttuja, nuorten omalla äänellä ja heidän näkökulmastaan. Lehteä tekevät 13–19-vuotiaat ympäri Suomen. Tällä hetkellä Lukufiiliksellä on merkittävä rooli mediakentällä, sillä se on ainoa nuorille suunnattu kulttuurilehti. Etenkin poikkeusaikana verkkomedia on noussut tärkeäksi kanavaksi tavoittaa nuoret.

Lukufiiliksessä aloitti vuonna 2020 nuorten aloitteesta Kirjakomero-podcast, jossa nuoret Sofia Blomberg ja Venla Lepänaho keskustelevat rennosti kirjallisuudesta ja lukemisen herättämistä ajatuksista. Podcastin tarkoituksena on saada nuorten ääni mukaan kirjallisuuskeskusteluun ja tarjota vertaisnäkökulmaa lukemiseen. Jaksoja on kuunneltu 1700 kertaa.

Lukufiiliksellä on tärkeä rooli nuortenkirjallisuuden esiin nostamisessa, ja lehti onkin ottanut entistä aktiivisemmin kantaa erityisesti Twitterissä nuortenkirjallisuuden ja -kirjailijoiden näkyvyyden puolesta. Vuonna 2020 haluttiin panostaa vuorovaikutukseen lukijoiden kanssa, joten sosiaalisen median kanavat olivatkin entistä aktiivisempia. Instagramissa aloitti lukupiiri, jossa luetaan nuoria kiinnostavia kirjoja ja keskustellaan niistä. Vuonna 2020 Lukufiilistä seurasi Facebookissa ja Twitterissä 2500 henkilöä (vrt. 2019: 2200) ja Instagramissa 1600 (vrt. 2019: 1200). Järjestimme somekampanjat Lukuloman ja ReadHourin ympärille, jolloin parin viikon ajan jaettiin Lukufiiloksen kirjavinkkejä. Instagramissa oli myös arvontoja.

Lukufiiliksessä julkaistiin vuonna 2020 jopa 125 juttua kirjoista ja lukemisesta. Lukijoita houkuttelivat Lukufiiloksen sivuille erityisesti vinkit lukutaidon kokeesta abeille, juttu räpin kirjoittamisesta sekä kirja-arviot. Kirja-arviot ovat olleet suosittua sisältöä ja niihin luotiinkin haku, jossa lukija voi etsiä kirja-arviota lajien ja teemojen perusteella.

Lukufiiloksen teemat tuotiin näkyvämmiin esiin, kun niille luotiin oma palsta. Vuoden teemoja olivat ”ilmastonmuutos”, ”luovuutta ilmassa” ja ”sähkö”. Otimme myös käyttöön kirjailijoiden kirjoittamat pääkirjoitukset, jotka liittyvät teemaan. Lisäksi muutamalta kirjailijalta tilattiin laajempi juttukokonaisuus.

Loppuvuodesta Lukufiilis järjesti nuorille kirjoituskilpailun yhdessä kirjanjulkaisupalvelu Book on Demandin kanssa. Teemana oli ”Nuoruus. Nyt.” Kilpailu kesti vuoden loppuun saakka ja voittajat valitaan keväällä 2021. Parhaimmat tekstit pääsevät kirjaan. Tuomareina toimii Bodin edustaja, Luufiiliksestä Sofia Blomberg ja kirjailijat Marisha Rasi-Koskinen ja Jyri Paretskoi. Kirjoituskilpailuun lähetettiin ennätysmäärä tekstejä, yhteensä 185 kpl.

Lukufiilis otti osaa myös Helsingin kirjamesuille, kun loimme videon Kultin osastolle.

Lukufiiloksen toimituksessa oli vakituinen nuori avustaja, jotta Lukufiiloksen viestinnässä pysyi rento ja nuorille tuttu ote, mutta myös opettajat huomioitiin kohderyhmänä. Lukufiiliksellä on vakiintunut avustajakunta, n. 60 nuorta, jotka kirjoittivat kirja-arvioita ja juttuja. Ohjausryhmä kokoontui loppuvuodesta kehittämään lehteä ja suunnittelemaan tulevaa vuotta. Keräsimme lukijoiden palautteita lukijakyselyllä, jotta voisimme jatkossa kehittää Lukufiilistä vastaamaan parhaiten lukijoiden toiveita ja tarpeita.

Lukufiilisen päätoimittajana toimi Lukukeskuksen viestintäpäällikkö Saara Oranen. Lukufiilisen toimituspäällikkö Elisa Grönholm vastasi juttujen ideoinnista ja käytännön toteutuksesta yhdessä kirjoittajien ja toimitussihteerin Sofia Blombergin kanssa.

8. Hallinto ja talous

Hallitus

Lukukeskuksen hallitus koostui jäsenjärjestöjen edustajista seuraavalla kokoonpanolla

Puheenjohtaja

Kirjailija Juha Itkonen, Suomen Kirjailijaliitto

Jäsenet

Projektikoordinaattori Mika Vainio, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat

Vastaava tuottaja, toimittaja Pirjo Soininen, Suomen kirjastoseura

Kirjailija Henri Forss, Finlands svenska författareförening

Kirjailija Juha-Pekka Koskinen, Suomen Kirjailijaliitto

Kääntäjä Laura Jänisniemi, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto

Opettaja Leena Paasio-Leimola, Äidinkielen opettajain liitto

Toimittaja Sini Mononen, Suomen arvostelijain liitto

Viestintäpäällikkö Anne Rutanen, Suomen tietokirjailijat

Kirjailija Henrika Andersson, Finlands svenska författareförening

Viestintäpäällikkö Annu Griñan, Kansanvalistusseura

Kirjailija Sini Helminen, Suomen Nuorisokirjailijat

Hallitus kokoontui vuonna 2020 viisi kertaa. Lukukeskuksen vuosikokous pidettiin 27.3.2020.

Henkilökunta ja toimisto

Vakituisina työntekijöinä Lukukeskuksessa työskentelivät toiminnanjohtaja Ilmi Villacís (1.1.2015 alkaen), talous- ja hallintopäällikkö Sini Lindberg, ohjelmavastaava Ulla Arkoma, viestintäpäällikkö Saara Oranen ja kehittämisspäällikkö Emmi Jäkkö.

Ruotsinkielisistä hankkeista, vierailuista ja käännöksistä vastasi kulttuurituottaja Barbro Enckell-Grimm. Tiedottaja Elisa Grönholm toimi viestintätehtävien lisäksi Lukufiilisen toimituspäällikkönä, vastasi virtuaalivierailuista sekä avusti kirjailijavierailujen tekemisessä.

Kiiltomato-Lysmaskenin päätoimittajana työskenteli Aleksis Salusjärvi 30.8.2020 asti. Uudeksi päätoimittajaksi valittiin 1.9.2020 alkaen Ville Hämäläinen. Kiiltomato-Lysmaskenin ruotsinkielisenä toimittajana toimi 30.11.2020 asti Ann-Christine Snickars, jonka jälkeen uutena ruotsinkielisenä toimittajana aloitti 1.12.2020 Camilla Lindberg. Mun tarina -hankkeen parissa työskenteli taiteellisenä suunnittelijana Aura Nurmi.

Tilintarkastajana toimi Tiliextra Oy. Tilintarkastajana oli Matti A. Mäkinen (HT) ja toiminnantarkastajana yomerkonomi Maija Haimi. Kirjanpitopalvelut ostettiin tilitoimisto Paritilit Oy:n Pasilan toimipisteeltä.

Lukukeskuksen toimisto sijaitsee kirjailijatalo Villa Kivessä osoitteessa Linnunlauluntie 7, Helsinki. Toimitilan vuokraa Kivi-talo Säätiö.

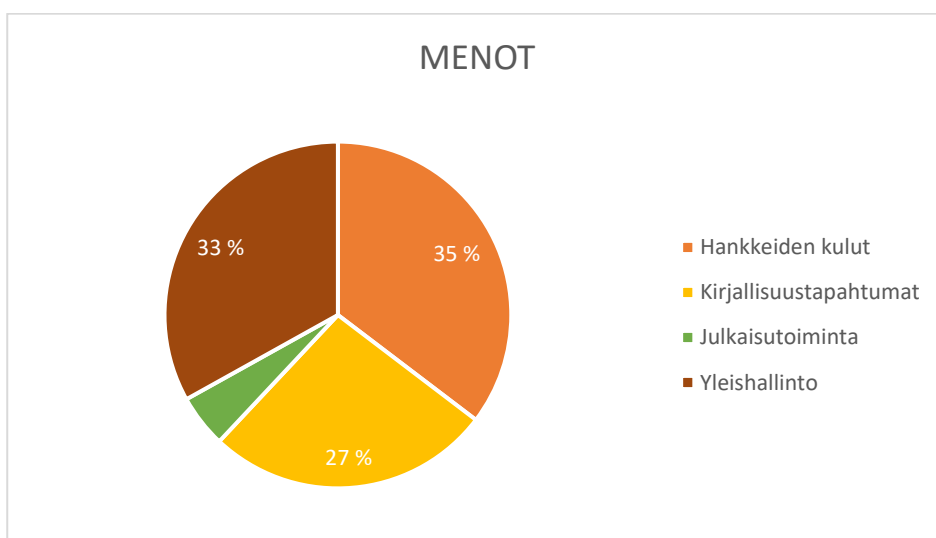
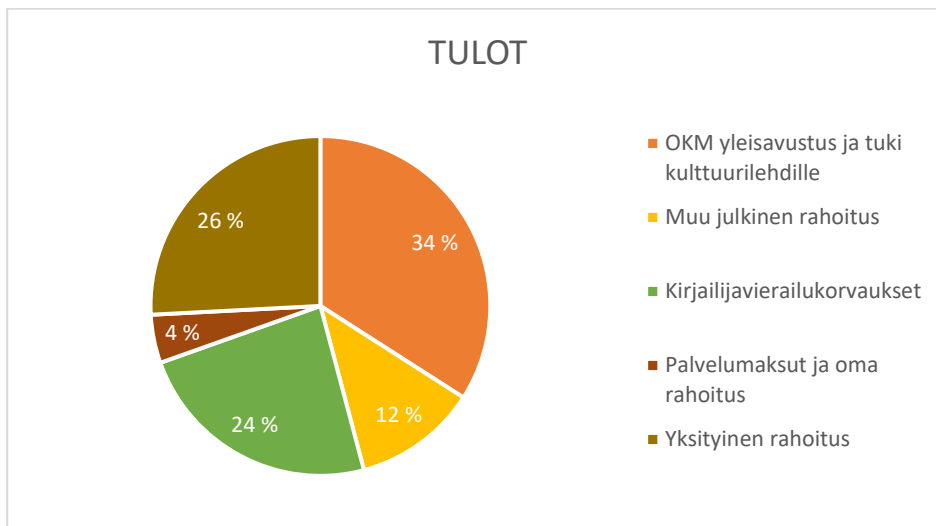

8a. Talous

Lukukeskuksen vuoden 2020 toiminnan tulot olivat 1 042 198,00 euroa ja menot 1 041 607,82 euroa. Tuloista 247 032,12 euroa (24 %) oli läpikulkurahaa, joka tuli kirjailijavierailujen tilaajilta. Niillä katettiin vierailujen palkkio- ja matkakulut. Julkaisujen menot olivat yhteensä 51 287 euroa. Muut kulut aiheutuivat hankkeiden kuluista, vakituisen henkilöstön palkkakuluista sekä yleistoiminnan kuluista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustus 355 000 euroa muodosti 34 % Lukukeskuksen kokonaistuloista. OKM:ltä saatiin lisäksi hankeavustuksia. Yksityisen rahoituksen osuus tuloista oli 26 %, yhteensä 269 151,82 euroa. Lukukeskuksen toimintaa rahoittivat Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden, Förening Konstsamfundet, Finlands svenska författareförening, Otavan Kirjasäätiö, Koneen Säätiö, Lauri Jäntin Säätiö ja Uudenmaan Pintasuojaus Ky. Tuloja saatiin myös kirjailijavierailujen palvelumaksuista sekä jäsenjärjestöiltä jäsenmaksuina.

Vuoden 2021 tilinpäätöksen mukaan tilikauden tulos oli 590,18 euroa ylijäämäinen. Yhdistykselle edellisinä vuosina kerrytetty oma pääoma oli yhteensä 30 588,39 euroa.

Tulot

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminta-avustus ja tuki kulttuurilehdille	355 000,00 €
Muu julkinen rahoitus	123 040,19 €
Yksityinen rahoitus	269 151,82 €
Kirjailijavierailukorvaukset	247 032,12 €
Palvelumaksut ja oma rahoitus	47 973,87 €

Menot

Hankkeiden kulut	368 143,17 €
Kirjallisuustapahtumat	277 631,36 €
Julkaisutoiminta	51 287,82 €
Perushallinto ja henkilöstökulut	344 545,47 €

Avustukset 2020	Hanke	Myönnetty €
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Toiminta-avustus ja tuki kulttuurilehdille	355 000 €
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Lue lapselle	75 000 €
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Kirjailijavierailujen kehittämishanke	100 000 €
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Monikielisyysuhanke	50 000 €
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Korona-avustus	5 000 €
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Sanat haltuun 3	47 808 €
Suomen Kulttuurirahasto	Lukulahja lapselle	163 285 €
Otavan kirjasaatiö	Virtuaalivierailujen kehittämishanke	9 450 €
Svenska kulturfonden	En författare till varje skola	22 000 €
Förening Konstsamfundet	En författare till varje skola	2 000 €
Svenska kulturfonden	Lysmasken	14 000 €
Svenska kulturfonden	Läsveckan	2 500 €
Koneen Säätiö	Mun tarina	20 400 €
Otavan kirjasaatiö	Lukufiilis	2 500 €
Uudenmaan Pintasuojaus Ky	Lukufiilis	500 €